

BERTHA ZOLTÁN

„Ifjú szívekben”

z elmúlt húsz évben a szemünk előtt zajlott le annak a pártpolitikának a hitelvesztési folyamata, amely pedig két évtizeddel ezelőtt hosszú idő után először kecsgegett a demokratikus szolgálatelv megvalósításának reményével. A belátás és a meggyőződés által legitimálni hivatott képviselői társadalomvezetés politikájából fájdalmas gyorsasággal párolgott el a közbizalom és az erkölcsi tartalom. Kiderült, hogy olyan neoliberais kurzus hatalmasodott el, amely a legkevésbé sem az értékközpontú szabadelvűségen alapszik, s amelynek álságosan propagált szabadságideológiájából „csupán” a magyarság szabad önrendelkezésének, önérdekének, szuverenitásának, a sajátos magyar kultúra megbecsülésének s a kisebbségi magyarok kollektív autonómiájának az eszméje hiányzik – voltaképpen az igazinak tekinthető „magyar szabadság” tehát. A közvetlen politikai elnyomás helyébe a tőkeuralom fojtogató korlátlansága lépett, a társadalom egzisztenciális kiszolgáltatottsága. Lényegében a magyarság tulajdoni kifosztásának második etapja következett el: az évtizedekkel ezelőtti bolsevik államosítás után a rablóprivatizáció – a nagyjából ugyanazon kommunista (bár most kapitalistának átkeresztelt) haszonélvező rétegek által. Hatalomátmentés, restauráció, csaknem totális szociális méltánytalanság és nemzeti igazságtalanság. Németh László megjósolta, illetve leszögezte 1943-as szárszói beszédében: a szovjet, keleti despotizmus internacionalizmusa ugyanúgy a magyarság vagyoni alárendelését és rabszolgasorba süllyesztését hozza, mint a nyugati típusú globalista tőkeuralom. „A tőkésrend, melynek a Nyugat magas civilizációját s polgári jólétét köszönheti, a magyar népet, láttuk, még mélyebbre taszította bennszülött sorsába. Azt sem kell bővebben magyarázni, hogy az angolszász jellegű kapitalizmusnak a bevezetése vagy visszahozása a magyarság részesedését a nemzeti vagyonban szinte órák alatt megcsappantaná”; miközben „a szocialista rendnek is megvannak, tán még nagyobb mértékben, az ilyesféle veszélyei” – fejtegette látnoki módon. Mert a háború utáni bolsevizmus évtizedekre berendezkedő (és a kolhozosítás, az államosítás, a zsarnoki felügyelet pontosan előrevetített rémjelenségeit rendre hatalmi praxissá szilárdító) uralomtípusát valóban olyan – „rendszerátváltásnak” nevezett – fordulat követte, amely pontról pontra igazolta a másik fajta, ekképpen folytatólagoossá állandósult nemzetcsontító gyarmatosításnak a veszélyét. Hogy csakugyan „szinte órák alatt” veszett el a nemzeti vagyon jó része a spontán privatizáció fogalmával megnevezett szabadrablás zavaros körülményei között – a magyarság újabb kismizmizésével. Hiú ábránddá foszlott, hogy a szabadság „valóban a magyarság felszabadulása legyen” – ahogyan Németh László két nemzetellenes hatalomgyakorlási módszert is előre átvilágítva követelte. Tisztán demonstrálva, hogy ami a kétféle (állammonopolista politikai-ideológiai, illetve pénzdiktatorikus gazdasági-oligarchikus) elnyomatás közös nevezője, az a féktelen antinacionalista ressentiment, sőt gyűlölködés, amely a militarista birodalmiság vagy a mamutvagyonra építő uzsoraszedés és kamat- vagy adórszolgáltatás látszólag különböző fajta kolonizá-

ciós technikái között egyöntetű parancsuralmi folytonosságot, esetleg azonosságot teremt. A nemzeti öntudatra ébredés számít a legfőbb bűnnek (amint azt a magyar kultúra egészét kedélyesen bögatyának és füttyülő pálkának tituláló vagy a keresztények kívánatos kiirtását vihorászva taglaló kiszólások olyannyiszor jelezték), az autochton közösségi értékvilág, a sajátosság méltóságának evidenciája. Az elmégesedett (az úgyszólván Magyarország „felszámolásában” érdekelt) indulatok máris látványosan újjáerősödtek, a legújabbban mégiscsak feléledő és lehetőséghez jutó nemzeti érdekképviseleti törekvésekkel szemben. De hogy egyén és közösség, szabadság és egyenlőség, autonómia és értéktisztelet között – a nemzeti összetartozás kultúranropológiai létadottságai alapján – milyen organikus egyensúly alakítható ki, azt nemcsak a népi írók hallatlan (világviszonylatban – s Bibó István szerint – is kiemelkedő) jelentőségű harmadikutas nézetrendszere dolgozta ki és foglalta magába, hanem például egy olyan tradicionális-metafizikai alapállású gondolati konstrukció is, mint amilyen a Hamvas Béláé volt. Csak *Az öt géniuszban* sem győzi hangsúlyozni az élet fölötti örök értékekhez igazodó személyes és közösségi szabadság szervesen egymást feltételező, kölcsönös meghatározottságát, az önuralmát vesztett gátlástalan uralom, az egyéni és a kollektív önkény kétfajta végletét elkerülő út választásának a szükségességét. „A két pólus, amelyre a civilizáció kifeszül, és amelyek közül az egyiknek a túlsúlya a civilizáció pusztulását jelenti, az önfelegyelmét vesztett individualizmus és a totalitárius kollektív hatalom” – állapítja meg.

A demokratikus alapelvek morális-transzcendentális igazságértékekhez kapcsolt egyeztetésének és érvényesítésének az esélyét kibontakoztatni: tulajdonképpen forradalmi igény vagy tett. Az emberiség sok évezredes történelmi kísérletezésének célja, hogy olyan legitímációs stratégiát és társadalmi struktúrát működtessen, amely nincs ellentétben, sőt egyenesen konvergál az egyetemesen elfogadható (természetjogi) humanitásértékek szerinti szerveződésformákkal: mára sok tekintetben ugyancsak távolodni látszik. Hogy össztársadalmi mértékű erőfeszítések váljanak értelmetlenné, hogy örökölhető érdemtelen kiváltságok támogassák törvény (és nemzetek) fölött álló rétegek (pénztulajdonos-, bankár-, médiakasztok) önkiválasztó hatalomkoncentrációját, tekintet nélküli burjánzását és kontraszelekcióját: gondolkodó emberek számára elfogadhatatlan. Az értelmiségi szellemű társadalomirányítás, amelynek (Németh László-i értelemben) mindig alapérzúlete a lelkiismeretfurdalás az emberi nyomorúság láttán és az erkölcsi felelősségvállalás a kiszolgáltatottság enyhítésében, a példateremtő elhivatottság tehát sohasem nyugodhat bele a nyilvánvaló méltánytalanság eszkálációjába. A lelki forradalom legfőbb mozgóatója így törvénytörően a tisztánlátó felháborodás, a szellemi igazságtétel ösztönzése. 1956, 1989–90 és 2010 mind ezt az érzelmi megtisztulást példázza. A nemzet föleszmélő, eszmei önmagára találását. Az elszántságot a lét- és értékeltví változtatásra vagy újrakezdésre, a radikális készenléteket abban az értelemben is igazolhatón, ahogyan Ortega jellemzi és definiálja túrhetetlen szokások megváltoztatását célzó szellemi állapotként a forradalmat, amelynek egyébként semmiféle szükségsszerű köze nincs a véres erőszakhoz. A magyar forradalmak hagyományosan amúgy is mindig kényszerű önvédelemből, tovább már nem halogatható kétségbeesett ellenállásból, szembeszegülésből, a végső kiszolgáltatottság és megalázottság megvilágosodásából – vagyis végső kilátástalanságérzetből és elkeseredésből –, az elviselhetetlen gaszágoknak megálljt parancsoló indulatból fakadtak. „Mert hogyan is kezdődtek a mi forradalmaink? Úgy, ahogy a remek színpadi művek: a sorstól kikényszerített cselekvés mindig igazolhatta magát a túrhetetlen sorssal, s föladatot a szereplőknek az erkölcsi érzék adott, nem a történelmi” – mond-

ja Csoóri Sándor is. A magyar nép „minden lázadása tulajdonképp sérelmi politika volt. Mindig jogért és elvért lázadott, szabadságán is jogait értette, s történelme nem egy példát mutat, mikor nemcsak életének, hanem nemzete érdekeinek is, a közvetlen nemzeti haszonnak, elébe tette az elvet, a jogot”; így „még lázadása sem annyira cselekvés, mint inkább ellenállás” – ahogyan pedig Babits fejtegeti, azt is nyomatékosítva, hogy így viszont e „szerencsétlen és megalázott nemzet” – „melynek legmerészebb álma sem haladja túl a legminimálisabb Igazságot” – „szellemi tekintetben szerencsésebb, mint a büszke hatalmasok: szabadon nézhet szembe a Gondolattal, melytől az Erő fél, s egyszerre szeretheti hazáját és az Igazságot”. „Hiszen az Igazság maga sem kívánhat itt egyebet, mint fölemelését ennek a boldogtalan népnek, melynek oly fájdalmasan *igaza van*.” A legminimálisabb igazság tehát a fölemelkedést lehetségesítő megmaradás. Az életben maradás. Amikor balliberális kormányerők a falvak létének szükségletességéről szónokoltak – már nem szégyellve a „falurombolás” programjának a gyakorlati meghirdetését sem –, a magyarság elemi életfeltételei kerültek végveszedelembe. Ezzel szemben már csak az az igazságrobbanás hozhatott reményt, amely 2006 őszén oly elemi életakaratot tanúsítva nyilatkozott meg. S ahogy, mondjuk, az 1986-os írószövetségi közgyűlés meg a '87-es lakiteleki találkozó tanulságai, felismerései, vezérlő tézisei vezettek az 1990-es első szabad választásokhoz, hasonlóképpen alapozták meg lelkiileg a 2010-es fordulatot a 2006 óta forrongó gondolatok és törekvések. Mert még ha félresiklik vagy intézményesen elbürokratizálódik is egy földmozgató forradalmi felindulás, döntően mégis más, a saját axiómáira helyezi a következő időszak berendezkedését. A többé már vissza nem szorítható meglátások minden akármilyen túlhevítettségük ellenére távlatosabbá válnak, mint a hazug premisszákon nyugvó beletörődések. A „tűlfeszült” lényeglátásból a lényeg mindenképpen megmarad, s többre visz, mint a „hamis realizmus” szűken praktikus beállítódása. Ahogyan megalapozó metafizikai-hiparchológiai elvként elfogadhatjuk, hogy alacsonyabb mozgásformából a magasabbrendű és a bonyolultabb, az összetettebb nem vezethető le, csakis fordítva, ugyanúgy a teljesebb igény fakaszt eredményeket, s nem a lemondás kisszerűsége.

A visszaparancsolhatatlanul feltörő igazságok 2006 őszén új tudatállapotra juttatták a társadalom nagy részét. Az országszerte zajló tüntetéseken, így Debrecenben is jeles értelmiségiek, politikusok, püspökök buzdítottak a tiltakozásra. Tőkés László összetartásra, kitartásra és az erőszaktól óvakodó mértéktartásra biztatott. A Nagytemplom és a Kossuth-szobor előtt, sokezeres helyeslő tömeg gyűrűjében hangzott el (szeptember 24-én) a most – főként hangulati dokumentációs cézzal – ideiktatott beszédem is, amely a pillanat eufóriáját, a helyzet természetesen lobogó lelkesültségét, érzelmi emfázissal telített atmoszféráját is felidézheti.

* * *

Drága Magyar Barátaim!

Amiben tizenhat-tizennyolc éve bízunk, azt eltérítették, elsikkasztották, a rendszer-váltást párt- és pénz hatalmasságok félresiklatták. A kommunisták átmentették ávós és ávó védte hatalmukat: vagyoni uralomra cserélték; így restaurálták. Kétszer fosztották ki a magyarságot: először félévszázada, amikor elkommunizálták, államosították a magyar parasztságot, a középosztályt és az egész nemzet vagyonát, másodszer pedig '90 után, amikor rablóprivatizációval maguknak és gengsztertársaiknak lopták el az egész nemzeti vagyontömeget. Ezt a tolvajlást akarják törvényesíteni és szentesíteni, ha hagyjuk. De mi

ezt nem hagyjuk, erkölcsi értelemben soha nem hagyjuk jóvá! Új nemzeti – lelki, szellemi, erkölcsi – forradalomra, szabadságharcra és valódi rendszerváltásra van szükség. Ellenállásra, megújulásra, emelkedésre. Kormányváltásra, új alkotmányra, igazi változásra. Tűrhetlenné vált a félévszázados vagy még régebbi, örökös társadalmi igazságtalanságok özöne és rendszere. A szegényember dolgozik és éhezik vagy éhenhal, vagy még munkája sincs, úgy hal éhen; a parazita pedig élőszködik, dúskál a javakban és a jólétben, munka és erőfeszítés nélkül, mások verejtékéből hízik, és közben hazudik reggel, délben, este, és vérebekkel védeti magát. Elég volt ekkora igazságtalanságból!

Torkig vagyunk, és elegünk van a pénz mindenhatóságából, a pénzdiktatúrából és -oligarchiából, a tankok helyett a bankok, a gazdasági banditák, hiénák garázdálkodásaiból, adócsalásaiból és panamáiból, a korrupcióból, a maffiaállamból, a banán nélküli banánköztársaságból. Elegünk van az elszegényített, megfélemlített, állásföltő milliók kizsákmányolásából, a nyomorból és a kiszolgáltatottságból. Az egyik oldalon a rabszolgaságba süllyedésből, a másikon a multik, a rablótöke adókedvezményeiből és basáskodásaiból. Elég volt a kiszolgáló pincérmemzette, páriává alázottságból. Németh László azt kérdezte hatvan évvel ezelőtt, hogy ez a középkorban még nagy európai nemzet hogyan súlyyedhetett bennszülötté a saját országában? Elegünk van a gyarmati sorból, a földvesztésből, az ország kiárusításából, a mezőgazdaság ellehetetlenítéséből. A világ legjobb termőföldjein, a Kárpát-medencében messzi európai, ázsiai és amerikai génmanipulált élelmiszerszeméttel öntenek el. A szovjet gyarmatosítás kiszipolyozta Magyarországot, ingyen vitték, amit termeltünk. A mostani új gyarmatosítás már termelni sem enged, mert csak fogyasztói idiótává, plázazombivá akarja züllesztetni a kiéheztetett népet. A világtörténelemben nem volt még olyan, hogy falvakba vigyenek külföldi tejet, kenyeret, tojást meg húst, romlott húst. A parasztember meg kényszerűen kivágja a gyümölcsfát, és levágja a tehenet, és nincs megélhetése. Ez lett legnagyobb iránymutató szellemeink Kert-Magyarország álmából. Elég volt az agresszív globalizmusból!

Elegünk van az oktatás, a kultúra, az egészségügy tönkretételéből, a kórházak nyereszkezők kezére juttatásából, a vasútvonalak lerombolásából, a vidék elnéptelítéséből, falusi iskolák, posták, orvosi rendelők, patikák bezárásából, a becsületes vállalkozók megsarcolásából, a munkások gyöttréséből, a diákok tandíjra kötelezéséből, a tanárok terhénöveléséből és létbizonytalanságából, a kizsigerelt értelmiség figyelmeztetéseinek semmibe vételéből, a rémisztő munkanélküliségből, a hajléktalanságból, a nyugdíjkorhatár felemeléséből az átlagéletkor fölé, a magyarság demográfiai csökkenéséből és erőszakos zsugorításából – és így tovább, reggelig sorolhatnánk keserűségeinket. S a sunyi biztatásból, hogy akinek nem tetszik, az költözzön el. Miért – hogy másoké legyen a Kárpát-medence, már a csonka haza is?! Ezt aztán végképp nem hagyhatjuk. Az nem lehet, hogy ne leljük honunkat saját hazánkban. „Bújt az üldözött s felé / Kard nyúl barlangjában, / Szerne nézett, s nem lelé / Honját a hazában”; ezt a múltat már megbűnhőd-tük, ebből a balsorsból ki akarunk törni. Igazságot és szabadságot Magyarországnak! Mert elegünk van az áradó médiamocsokból is, az agyakat leigázó szennyes tömegmanipulációból, az erkölcsi fertőből, az ateizmusból, a materializmusból, az egyház- és válásellenességből, az egyházi iskolák diszkriminációjából, a megveszekedett hagyománytalanításból és magyartalanításból. Az istentelenségből és az embertelenségből. Abból, hogy elbutított tömegek értelmes emberek nyakába akár bűnözőket is szavazhatnak. (Egy pesti tiltakozó tábla szövegét idézem: éljenek az erre a kormányra szavazók – az

erre a kormányra szavazók adójából!) De aki nem megátalkodott, hanem belátta tévedését, az jöjjön közénk!

Egyszóval: gyilkos kommunizmus és gyilkos vadkapitalizmus után térjünk végre a saját útra, a harmadik útra, a magyar útra. Hová tűnt, hol és mikor veszett el a nemzeti függetlenség eszméje, a nemzeti önállóság gondolata?!

A társadalmi igazságtalanságok rendszere mellett tökéletesen elégünk van tehát a tűrhetetlen nemzeti igazságtalanságokból is. Magyar nemzetrészek sínylődnek idegen uralom alatt, etnikai tisztogatás folyamatos hungarocídium áldozataiként, önrendelkezés, autonómia nélkül. Trianon már mindenki számára régen érvényét veszttette, új államok alakultak, csak ránk nézve maradt mégis kötelező. És még a magyarveréseket is el kell túrnunk a Délvidéken, Felvidéken és Erdélyben? Meg folyóink ciánszennyezését? És az Európai Uniótól sem számíthatunk – ebben sem – segítségre? Mindig Trianon szelleme és a trianonisták diadal-maskodnak – és mindig ellenünk? Ebből is elég volt! Vesszen Trianon!

És elég volt a nemzeti öntudat pusztításából a csonka országban; sajnos, a csonkaországban csonkamagyarok élnek – nagy számban. És vannak, akik még uszítják is őket elszakított, határon túli nemzettestvéreink ellen. Aki kisebbségi magyar véreink eltaszítására, lelki megalázására buzdít, aki még az érzelmi nemzetegységet is rombolja, a nemzeti öntudatvesztést pedig kárörvendően sietteti, nem bánva, hogy zokognak Erdélyben, Kárpátalján, Délvidéken és a Felvidéken, aki haszonlesésből népe ellen fordul, az bizony nem más, mint hazaáruló.

És elégünk van keresztyén és nemzeti szimbólumaink, köztük a turulmadár örökös gyalázásából, az elmebeteg magyargyűlöletből, a történelemhamisításból, a kollektív büntudat szításából, sok-sok nagy írónk és igaz magyarok állandó lenacionalistázásából, lefasisztázásából Szabó Dezsőtől, Németh Lászlótól Sinka Istvánig és Nyíró Józseftől Wass Albertig. A kifosztott ország, a kifosztott társadalom, a kifosztott nemzet tovább nem hátrálhat, nem engedhetünk sem a '48-ból, sem az '56-ból! Fel kell ébrednünk és fel kell lázadnunk – az erkölcs, az igazság, a szabadság és a nép nevében. Ébresztő! Elég volt a hazugságból és a hazug rendszerből! Igazságot Magyarországnak!

Kedves nemzeti érzelmű barátaim! Kedves diákok, kedves fiatalok! Ti vagytok a dicső '48-as márciusi ifjak és a bátor '56-os októberi fiatalok méltó utódai. Ti nem nyereszkedésből és önzésből, hanem hősiesség-, szabadság- és hazaszeretetből cselekedetek azzal a tiszta szándékkal és nemes céllal, hogy ennek a sokat szenvedett népnek és nemzetnek végre jobb legyen. Jelet hagytok a jövő számára. Ezért titeket meg fog áldani a Történelem Ura, mert az értő utókor – ha nemzedékeken keresztül tovább viszitek ezt a szellemet – rátok fog tisztelettel emlékezni, és nem a nemzetgyilkosokra vagy a gyáva meghunyászkodókra. Tartsatok ki és őrizzétek és adjátok tovább a lángot! Isten áldjon Benneteket!

Éljen a magyar szabadság!

Éljen a haza!

* * *

Ami e látletben negatívum, annak pozitívra fordítása lenne tehát a reménykeltő irány. S ahogy azután a debreceni tüntetők (ha később kisebb csoportban is) ezerötszáz napig tartották demonstrációjukat, jelképesen is az állhatatosságra intve, úgy kell komolyan vennünk a ragaszkodást ma sem feladható eszményeinkhez. És ezeknek az eszmények-

nek a szétszivárgása és beleivódása mindennapjainkba ma már egyáltalán nem illúzió. Az a jelenség bontakozott igazán szembetűnővé, amelynek a horderejét a legkevésbé sem becsülhetjük alá. A fiatalság, a gondolkodó, értelmes ifjúság viselkedésformáira figyelve egyre nyilvánvalóbbá válik mértékadó rétegeik lazább-szorosabb hozzákötődése a jellegzetes nemzeti, történelmi, kulturális, vallási hagyományértékekhez. Ennek csak felszíni, akár divatos jele (soha rosszabb divatot!) a rengeteg ilyenfajta jelvény, szimbólum, matrica, kitűző öntudatos viselése az Árpád-zászlóktól a turulmadarakig (a tradíciógyűlölők legőszintébb elszörnyedésére) – mélyebb bizonyosság rá az identitásérzet valóban eltökélt vállalásának kinyilvánítása. Hogy elsősorban a diákság körében ma már semmiféle megütközést nem kelt egy-egy társuk harsányabb öndemonstrációja, illetve az általa közvetített értéktudat érvényességtartalma. Beérett a sok ifjúsági tábor, honismereti kör, nemzeti zenei fesztivál, de az egyre bővülő egyházi iskolahálózat vetése is. A fiatalok széles körei nevelődtek rá egyszerűen természetes hovatarozásukra, s talán az a korszak is végleg lejárt, amikor megkérdezik, honnan tud magyarul a romániai, erdélyi magyar. Tíz-tizenöt éve még nagy arányban, ma ellenben már nemigen szavaz magára is valamit adó fiatalember nemzetrontó pártokra. Az egyik egyetemista rovásírásos vagy szentkoronás-címeres, nagy-magyarországos trikóban érkezik a vizsgára, a másik istentiszteletre megy, a harmadik táncházba vagy népzenei frissítésű, etnorock könnyűzenét játszó – és sikerüket, népszerűségüket még alig kiaknázó – együttesek koncertjére. (Az efféle muzsikálás mára igazán hatalmassá duzzadt példatárából most hadd utaljunk csak az összekapcsolódó értékszférákat oly kimagaslón reprezentáló ifj. Csoóri Sándor és Sziva Balázs közös fellépéseire.) A tömegbutításra szakosodott média túlhatalmával szemben mindez még ma is alternatív kulturális szféra, valamiféle protest- (akár underground) mozgalom, eklatáns ellenkultúra. De ha csak annyi történt is, hogy minden logikailag kikövetkeztethető fejlemény helyett (vagyis minden erőszakos és totalitárius médiaráthatás ellenére) a fiatalok nem egytől egyig váltak konzumidióta plázazombikká: önmagában csodaszzerű tünemény. Hogy a nemzettagadó ellendrukkerségnek és közömbösségnek a valóságos élet- és élményközegekben elcsökevényesedett a kommunikációs bázisa, s az ifjúságot átjárta, átította mintegy a nemzeti sorskérdések legitimitásának megkérdőjelezhetetlen evidenciája. A sorsproblémák kiiktathatatlanságának tudata. Az idegenkedés és az averzió reakciója nélkül jelenik meg soraikban, és lesz az életük természetes, szerves részévé az a magatartás, amely által egyre erőteljesebben fejezik ki ragaszkodásukat, hűségüket, kötődésüket népükhöz, hazájukhoz. Kritikájukat sem rejtve véka alá (sőt bátran hangoztatva iskolában, sáttortáborban, vonaton és egyebütt), hogy elviselhetetlennek tartják a jövőkép-nélküliséget, a megnyomorítottságot, a gúzsbakötöttséget – egyáltalán nem véelve felszabadítónak, sőt ellenkezőleg: tragikusnak érezve a külföldre menekülés, a kivándorlás módszerét. Egyikőjük a fülem hallatára kérdezte a társától: és külföldön jobb rabzolónak lenni? Körülbelül olyan időket élünk, amikor az ifjúság éppúgy fordul szembe ezzel a sokban hasonló elviselhetetlennel, mint a nyolcvanas évek sodrában, amikor Albert Gábor is végiglistázta az elégedetlenség okait frenetikus hatású 1986-os írószövetségi beszédében. (Például hogy mennyire „nem tetszik, hogy március tizenötödikén Budapesten rendszeresen verik a diákokat”, „hogy egyáltalán a munka szégyen”, vagy „hogy a munka nélkül szerzett pénz kétszer olyan értékes, és munka nélkül tízszer annyit lehet keresni”; így aztán „valamiért nem érzik jól magukat, nem látják értelmét, hogy több gyereket hozzanak világra, végső soron semminek sem látják értelmét”).

De hogy ennek a felismert és kimondott igazságok elterjedését hozó új társadalmi szituációnak a vázolásával azért véletlenül se essünk az idealizálás hibájába vagy csapdájába: annyit is elég szerényen, de pontosan regisztrálnunk, hogy a fiatalságnak még a történelmi tájékozatlanságot, iskolázatlanságot, nyers hányavetiséget tanúsító rétegei is valamiféle természetes ösztönnel érzik a létezőkörülmények eltorzulását, azt, hogy alapjaiban nincs rendben világ – és éppen az az érdekes, hogy jóval többen, mint amennyire számítani lehetett volna az eddigi összes elnemzetietlenítő (Fekete Gyula szavával: a „nemzetundorra” alapozó) folyamatból kalkulálva. Váratlan ellenhatást produkált megint a történelem – a gonoszság rémuralmával szemben. S most az új nemzeti politikának cselekvő energiává kell transzformálnia a passzívból máris aktívvá vált rossz közérzet impulzusait. Mert ha igazi mozgástér nem a pénzvilágban: akkor a lélekben van. Most nem szabad eltékozolni, eljátszani ezt a szörnyű nehezen, vérverítékes küzdelemmel megszerzett lélektani előnyt, amit a nemzeti oldal a magáénak mondhat – okulva a kétszeri (1994-es és 2002-es) politikai s a 2004-es katasztrofális nemzeterkölcsi bukásból. Ez talán még a gazdasági mutatók javulásánál is fontosabb célkitűzés lehetne. (Németh Lászlótól Hamvas Béláig megintcsak minden autentikus magyar gondolkodó világossá, érzékletessé tette azt a fundamentális krizeológiai tapasztalatot, hogy a különféle válságtünetek az emberlény alapvető antropológiai válságából fakadnak, vagyis lelki-morális reform és forradalom nélkül gazdasági fellendülés sincsen.) A légkör, a pszichológiai atmoszféra megteremtése az elsődleges: a külhoni magyarok kettős állampolgárságából eredő szimbolikus nemzetegyesítés adta helyzetek kihasználása, a testvéries magyarmagyar kapcsolatok erősítése, az iskolai kirándulások özönének szervezése a Kárpát-haza minden közeli és távolabbi, elszakított területére – és így tovább. Biztosítani kell tehát a feltételeit a nemzeti kérdések iránt megmutatkozó mindennemű elemi érdeklődés ébrentarthatóságának – a részletvitáktól függetlenül, eltekintve a lényegen belüli nézeteltérések, viszálykodások kicsinyességétől vagy fanatizmusától. Hiszen a tét továbbra is a demográfiai, szellemi, kulturális megmaradás és nem a pillanatnyi önérdekérvényesítés. A nemzetépítő erők még kormányra jutva is kétszer kapituláltak, miközben a hagyománytalanító, eszményalacsonyító nemzetrongálók ellenzékben is triumfáltak, nemhogy hatalomra kerülve. Ezt a paradoxont példázza vagy modellezi egyébként a mostani médiatörvény fogadtatásának esete és képlete is. Az egészből ugyanis csupán a nemzeti kormány céljait közvetíteni hivatott koncepcióval szembenálló, ellenérdekelt sajtóbirodalom profitál – mégpedig duplán. Egyrészt tovább élvezheti szűkítettlen szabadságát, beleértve a gáttalan rágalmazás tekintetnélküliségét, másrészt pedig hamis vádakkal világszerte le is járhatja azt a kormányt, amely egyelőre nemhogy rendszabályozni, de még korlátozni sem tudja az ellene irányuló rágalomhadjáratot. A diffamáció működésmódja: annak a szabadságjognak a megnyirbálásáról hazudozni, amely éppenséggel a módszer kompromittáló hatékonyságát garantálja; vagyis a szabad sajtóban kürtölni világgá a sajtószabadság állítólagos megszüntetését. Az erőfölény megtartásának és az ellenfélre irányuló hitelrontásnak a kettős nyeresége az egyik oldalon – sajnos nem más, mint a nemzeti megújulás kettős lefegyverző vesztesége a másikon: már az esetleg amúgy sem bekövetkező küzdelem előtt (másképp mondva: nemlétező küzdelemben) vereséget szenvedni. – A történelmi veszély tehát nem mindennapi, s ezért szükséges végre a legmélyebb eredetű és legtágabb hatósugarú kollektív lélektani élmények, érzelmi kötődések ösztönzéseit élénkíteni. A mozgástér: az igazságosság- és méltányosságteremtés konkrét

eszközeivel alapozni meg jövő nemzedékek tudatvilágát. Ez a jövő csakugyan elkezdődött azzal, hogy a fiatalság manipuláció nélkül többé már nem idegenkedik specifikusan magyar nemzeti (historikus, vallási, hitelvi, kulturális) értékektől. Most már talán lehet a média világában is fokozottabban építeni mindarra, aminek a körvonalait Németh László a rádió feladatairól szólva a harmincas években oly plasztikusan felvázolta. A koncepciózus népnevelés és népművelés a nemzeti öntudaterősítés kulcsa: a tájszeretettől a honismereti felfedező kedvig, a hagyomány- és nyelvápolástól a minőségi életmód és a színvonalas szaktudás igényéig minden valódi érték támogatása, amely révén az összmagyar ügyet európai üggyé lehet emelni; a nemzeti önismerettel és önbecsüléssel az erkölcsi kohézió: a sorsvállalás ethoszát kialakítani. „A mai ifjúságba beleoltott versenydiák alapján nem hibáztatható. A görögök nagyságának épp az agonális, versenyző szellem volt állandó sarkallója. A mi célunk csak az lehet, hogy ezt a versenyzőkedvet a rádió tekintélyével minél magasabb ugrólécek és minél nemesebb célszalagok felé tereljük” – írja. S ez a mai iskola feladata és felelőssége is. A kötődés és az emelkedés egymást feltételező inspirációjának fenntartása és gyümölcsöztetése. Kötni a lelket ahhoz, ami benne van, s emelni ahhoz, ami fölötte. Magyar neveléssel magyar műveltséget táplálni, az egyetemes emberség és európaiság szellemi horizontjában (Karácsony Sándor-i, Makkai Sándor-i nemzetpedagógiai értelemben; ahogy az utóbbi leszögezte: „a mi európai feladatunk: embernek lenni – magyarul”). Így kerülhet talán végre valamelyes összhangba mindaz, amire család, iskola, egyház, állam, társadalom mindeddig csak anómiát szító és káoszt kavarázó értékrendi ellentmondásokkal, sőt konfliktusokkal nevelt. S így feszülhet ki talán valahára magyar kulturális égboltozat is a lelki nemzet, a magasba törő magyar haza változatos tájai fölé.

Kompozíció (1958)

BERTHA ZOLTÁN (1955) Debrecenben élő irodalomtörténész, kritikus, a Károli Gáspár református Egyetem docense. Számos tanulmánykötete és monográfiája (többek között Sütő Andrásról, Bálint Tiborról) a határon túli, erdélyi magyar irodalommal foglalkozik. Legutóbbi könyvei: *Sorsjelző* (2006), *Erdélyiség és modernség* (2006), *Fekete-piros versek költője – Kányádi Sándor* (2006).